C/2024/6008

9.10.2024

Recomandări în atenția instanțelor naționale, referitoare la efectuarea trimiterilor preliminare

(C/2024/6008)

În prezent, ca urmare a intrării în vigoare, la 1 septembrie 2024, a Regulamentului (UE, Euratom) 2024/2019 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 aprilie 2024 de modificare a Protocolului nr. 3 privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene ([1]), Curtea de Justiție împarte cu Tribunalul Uniunii Europene competența de a se pronunța cu titlu preliminar cu privire la interpretarea dreptului Uniunii sau la validitatea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii.

Având în vedere amploarea acestei modificări, este necesară actualizarea textului Recomandărilor în atenția instanțelor naționale, referitoare la efectuarea trimiterilor preliminare ([2]). La fel ca versiunile anterioare ale recomandărilor menționate, prezentul text amintește caracteristicile esențiale ale procedurii preliminare și elementele de care instanțele naționale trebuie să țină seama înainte de a efectua o sesizare a Curții, însă le furnizează totodată acestora din urmă indicații practice nu numai cu privire la forma și la conținutul cererilor de decizie preliminară, ci și cu privire la analiza prealabilă la care respectivele cereri sunt supuse atunci când parvin Curții pentru a stabili instanța competentă să le examineze. Odată stabilită instanța competentă, cererea de decizie preliminară este examinată într-un mod în esență identic fie de Curte, fie de Tribunal. Sub rezerva ipotezei excepționale a unei reexaminări, deciziile Tribunalului au un caracter definitiv și au aceleași efecte ca deciziile Curții.

([1]) JO L, 2024/2019, 12.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2019/oj.
([2]) JO C 380 din 8.11.2019, p. 1.

Cuprins

		Puncte
Introducere		1-2
I.	Dispoziții aplicabile tuturor cererilor de decizie preliminară	3-39
	Autorul cererii de decizie preliminară	3-7
	Obiectul și întinderea cererii de decizie preliminară	8-11
	Momentul adecvat pentru efectuarea unei trimiteri preliminare	12-13
	Forma și cuprinsul cererii de decizie preliminară	14-20
	Protecția datelor cu caracter personal și anonimizarea cererii de decizie preliminară	21-22
	Transmiterea către Curte a cererii de decizie preliminară și a dosarului de procedură națională	23-24
	Stabilirea de către Curte a instanței competente să se pronunțe asupra cererii de decizie preliminară	25-29
	Interacțiunile dintre trimiterea preliminară și procedura națională	30-32
	Cheltuielile de judecată și asistența judiciară	33-34
	Desfășurarea procedurii în fața Curții sau a Tribunalului și măsurile luate ca urmare a deciziei lor de către instanța de trimitere	35-37
	Posibilitatea, excepțională, de reexaminare de către Curte a deciziei Tribunalului	38-39
II.	Dispoziții aplicabile cererilor de decizie preliminară care necesită o celeritate particulară	40-48
	Condițiile de aplicare a procedurii accelerate și a procedurii de urgență	41-43
	Cererea de aplicare a procedurii accelerate sau a procedurii de urgență	44-46
	Corespondența dintre Curte sau Tribunal, instanța de trimitere și părțile din litigiul principal	47-48
Anexă – Elementele esențiale ale unei cereri de decizie preliminară		

Introducere

1. Prevăzută la articolul 19 alineatul (3) litera (b) din Tratatul privind Uniunea Europeană (denumit în continuare „TUE”) și la articolul 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (denumit în continuare „TFUE”), trimiterea preliminară reprezintă un mecanism fundamental al dreptului Uniunii Europene. Acest mecanism urmărește să garanteze interpretarea și aplicarea uniforme a acestui drept în cadrul Uniunii, conferind instanțelor din statele membre un instrument care le permite să sesizeze Curtea de Justiție a Uniunii Europene, cu titlu preliminar, cu întrebări referitoare la interpretarea dreptului Uniunii sau la validitatea unor acte adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii, cu precizarea că, deși toate cererile de decizie preliminară trebuie adresate Curții de Justiție (denumită în continuare „Curtea”), răspunsul la întrebările adresate de instanțele naționale va fi furnizat, în funcție de obiectul cererii, fie de Curte, fie de Tribunal.

2. Procedura preliminară se bazează pe o colaborare strânsă între Curte și Tribunal, pe de o parte, și instanțele statelor membre, pe de altă parte. Pentru a asigura deplina eficacitate a acestei proceduri, este necesar să se evoce caracteristicile esențiale ale acesteia și să se aducă unele precizări care urmăresc să clarifice dispozițiile regulamentelor de procedură ale Curții și Tribunalului, formulate în termeni în esență identici, în ceea ce privește în special autorul, obiectul și întinderea cererii de decizie preliminară, precum și forma și cuprinsul unei asemenea cereri. Aceste precizări, care sunt aplicabile tuturor cererilor de decizie preliminară (I), sunt completate cu dispoziții privind cererile de decizie preliminară care necesită o celeritate particulară (II) și cu o anexă care recapitulează în mod sintetic toate elementele care trebuie să figureze într-o cerere de decizie preliminară.

I. **Dispoziții aplicabile tuturor cererilor de decizie preliminară**

Autorul cererii de decizie preliminară

3. Competența Curții și a Tribunalului de a se pronunța cu titlu preliminar cu privire la interpretarea sau la validitatea dreptului Uniunii se exercită la inițiativa exclusivă a instanțelor naționale, indiferent de împrejurarea dacă părțile din litigiul principal și-au exprimat sau nu dorința cu privire la efectuarea unei trimiteri preliminare. Astfel, întrucât este chemată să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată, instanța națională sesizată cu soluționarea unui litigiu – și numai ea – este cea care are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile fiecărei cauze, atât necesitatea unei cereri de decizie preliminară pentru a fi în măsură să pronunțe propria decizie, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează.

4. Calitatea de instanță este interpretată ca o noțiune autonomă a dreptului Uniunii, luându-se în considerare un ansamblu de factori precum originea legală a organului de trimitere, caracterul său permanent, caracterul obligatoriu al competenței sale, caracterul contradictoriu al procedurii, aplicarea de către acel organ a normelor de drept și independența sa.

5. Instanțele statelor membre pot astfel să introducă în fața Curții o cerere de decizie preliminară în cazul în care apreciază că o decizie a Curții sau a Tribunalului cu privire la o chestiune referitoare la interpretarea sau la validitatea dreptului Uniunii le este necesară pentru a pronunța o hotărâre (a se vedea articolul 267 al doilea paragraf TFUE). O trimitere preliminară se poate dovedi deosebit de utilă în special atunci când se ridică în fața instanței naționale o nouă chestiune de interpretare care prezintă un interes general pentru aplicarea uniformă a dreptului Uniunii sau atunci când jurisprudența existentă nu pare să furnizeze clarificarea necesară într-un cadru juridic sau factual inedit.

6. În cazul în care o asemenea chestiune se invocă într-o cauză pendinte în fața unei instanțe ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, această instanță este însă obligată să efectueze o trimitere preliminară (a se vedea articolul 267 al treilea paragraf TFUE), cu excepția cazului în care există deja o jurisprudență consacrată în materia respectivă sau a cazului în care maniera corectă de interpretare a normei de drept în discuție nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile.

7. Pe de altă parte, decurge dintr-o jurisprudență constantă că, deși instanțele naționale au posibilitatea de a respinge motivele de nevaliditate invocate în fața lor împotriva unui act al unei instituții, al unui organ, al unui oficiu sau al unei agenții a Uniunii, posibilitatea de a declara un asemenea act ca nefiind valid este, în schimb, de competența exclusivă a instanței Uniunii. Atunci când are îndoieli cu privire la validitatea unui astfel de act, o instanță a unui stat membru trebuie, așadar, să efectueze o trimitere preliminară, indicând motivele pentru care are asemenea îndoieli. În funcție de obiectul cererii de decizie preliminară, va reveni apoi Curții sau Tribunalului sarcina de a se pronunța asupra acestei chestiuni (a se vedea mai jos, punctele 25-29).

Obiectul și întinderea cererii de decizie preliminară

8. Cererea de decizie preliminară trebuie să se refere la interpretarea sau la validitatea dreptului Uniunii, iar nu la interpretarea normelor dreptului național sau la aspecte de fapt invocate în cadrul litigiului principal.

9. Curtea și Tribunalul nu se pot pronunța asupra cererii de decizie preliminară decât dacă dreptul Uniunii este aplicabil cauzei principale. În această privință, este indispensabil ca instanța de trimitere să expună toate elementele pertinente de fapt și de drept care o determină să considere că dispozițiile dreptului Uniunii sunt susceptibile să se aplice în speță.

10. În ceea ce privește trimiterile preliminare care se referă la interpretarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, este important să se amintească faptul că, în temeiul articolului 51 alineatul (1) din aceasta, dispozițiile cartei se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Deși ipotezele unei asemenea puneri în aplicare pot fi diverse, este totuși necesar ca din cererea de decizie preliminară să reiasă, în mod clar și neechivoc, că o altă normă de drept al Uniunii decât carta este aplicabilă cauzei principale. Întrucât instanța Uniunii nu este competentă să se pronunțe asupra unei cereri de decizie preliminară atunci când o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, dispozițiile cartei eventual invocate de instanța de trimitere nu pot constitui prin ele însele temeiul acestei competențe.

11. În sfârșit, deși, pentru a-și pronunța decizia, Curtea și Tribunalul iau în mod necesar în considerare cadrul juridic și factual din litigiul principal, astfel cum a fost definit de instanța de trimitere în cererea sa de decizie preliminară, acestea nu aplică ele însele dreptul Uniunii în acest litigiu. Atunci când se pronunță asupra interpretării sau a validității dreptului Uniunii, Curtea și Tribunalul încearcă să ofere un răspuns util pentru soluționarea litigiului principal, însă revine instanței de trimitere sarcina de a deduce consecințele concrete din acest răspuns, înlăturând, dacă este cazul, aplicarea normei naționale considerate incompatibilă cu dreptul Uniunii.

Momentul adecvat pentru efectuarea unei trimiteri preliminare

12. O instanță națională poate adresa Curții o cerere de decizie preliminară de îndată ce constată că, pentru a soluționa cauza cu care a fost învestită, este necesară o decizie asupra interpretării sau a validității dreptului Uniunii. Instanța națională este astfel cea mai în măsură să aprecieze în ce etapă a procedurii naționale se impune adresarea respectivei cereri.

13. Cu toate acestea, având în vedere că această cerere va servi drept temei pentru procedura care se va desfășura în fața Curții sau a Tribunalului și că acestea din urmă trebuie să poată să dispună de toate elementele care să le permită atât să își verifice competența de a răspunde la întrebările adresate, cât și să dea, atunci când sunt competente, un răspuns util la aceste întrebări, este necesar ca decizia de a efectua o trimitere preliminară să fie luată într-o etapă a procedurii în care instanța de trimitere este în măsură să definească cu suficientă precizie cadrul juridic și factual al cauzei principale, precum și problemele juridice pe care aceasta le ridică. În interesul unei bune administrări a justiției, poate fi de asemenea indicat ca trimiterea să fie efectuată în urma unei dezbateri în contradictoriu.

Forma și cuprinsul cererii de decizie preliminară

14. Cererea de decizie preliminară poate să îmbrace orice formă admisă de dreptul național, însă trebuie avut în vedere că această cerere servește drept temei pentru procedura în fața Curții sau a Tribunalului și că ea este notificată tuturor persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Protocolul privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene (denumit în continuare „Statutul”) și în special tuturor statelor membre pentru a obține eventualele observații ale acestora. Necesitatea, corelativă, de a traduce cererea de decizie preliminară în toate limbile oficiale ale Uniunii Europene impune, prin urmare, instanței de trimitere o redactare simplă, clară și precisă, evitând detaliile inutile. Astfel cum experiența o demonstrează, aproximativ 10 pagini sunt deseori suficiente pentru a expune în mod adecvat cadrul juridic și factual al unei cereri de decizie preliminară, precum și motivele sesizării Curții.

15. Cuprinsul oricărei cereri de decizie preliminară este stabilit în mod identic la articolul 94 din Regulamentul de procedură al Curții și la articolul 199 din Regulamentul de procedură al Tribunalului și este recapitulat în mod sintetic în anexa la prezentul document. Pe lângă textul întrebărilor adresate cu titlu preliminar, cererea de decizie preliminară trebuie să cuprindă:

— o expunere sumară a obiectului litigiului principal, precum și a faptelor pertinente, astfel cum au fost constatate de instanța de trimitere, sau cel puțin o expunere a circumstanțelor factuale pe care se întemeiază întrebările preliminare;

— conținutul dispozițiilor naționale aplicabile în speță și, dacă este cazul, jurisprudența națională pertinentă, precum și

— expunerea motivelor care au determinat instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea sau la validitatea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii, precum și legătura pe care instanța de trimitere o stabilește între aceste dispoziții și legislația națională aplicabilă litigiului principal.

În absența unuia sau a mai multe dintre elementele care precedă, Curtea sau Tribunalul pot fi puse în situația, în temeiul articolului 53 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții și, respectiv, în temeiul articolului 225 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, de a se declara necompetente să se pronunțe asupra întrebărilor adresate cu titlu preliminar sau de a respinge cererea de decizie preliminară ca inadmisibilă, prin ordonanță motivată.

16. În cererea sa de decizie preliminară, instanța de trimitere trebuie să furnizeze referințele precise ale dispozițiilor naționale aplicabile faptelor din litigiul principal, precum și ale dispozițiilor de drept al Uniunii a căror interpretare este solicitată sau a căror validitate este pusă în discuție. În măsura posibilului, aceste referințe cuprind atât menționarea titlului exact și a datei de adoptare a actelor în care sunt prevăzute dispozițiile în cauză, cât și referințele de publicare a acestor acte. Atunci când face referire la jurisprudență, instanța de trimitere este, în plus, invitată să menționeze numărul ECLI („European Case Law Identifier") al deciziei în cauză.

17. Dacă apreciază necesar pentru înțelegerea cauzei, instanța de trimitere poate menționa în mod succint principalele argumente ale părților din litigiul principal. Este util să se amintească în acest context că numai cererea de decizie preliminară este tradusă, nu și eventualele anexe la această cerere.

18. Instanța de trimitere poate de asemenea să își expună succint punctul de vedere cu privire la răspunsul care ar trebui să fie dat la întrebările adresate cu titlu preliminar. O astfel de expunere se dovedește utilă în special în cadrul procedurilor accelerate sau, după caz, al procedurilor de urgență.

19. În sfârșit, întrebările adresate trebuie să figureze într-o parte distinctă și în mod clar individualizată a deciziei de trimitere, preferabil la începutul sau la sfârșitul acesteia. Ele trebuie să fie comprehensibile prin ele însele, fără să fie necesară raportarea la expunerea de motive a cererii.

20. Pentru a facilita lectura acesteia, este esențial ca cererea de decizie preliminară să parvină Curții dactilografiată și ca paginile și paragrafele deciziei de trimitere să fie numerotate. Cererile de decizie preliminară manuscrise nu sunt examinate.

Protecția datelor cu caracter personal și anonimizarea cererii de decizie preliminară

21. Pentru a asigura o protecție optimă a datelor cu caracter personal în cadrul examinării cauzei de către Curte sau Tribunal, al notificării cererii de decizie preliminară persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statut și al difuzării ulterioare, în toate limbile oficiale ale Uniunii, a deciziei prin care se finalizează judecata, instanța de trimitere – singura care dispune de o cunoaștere integrală a dosarului de procedură națională – este invitată să procedeze la anonimizarea cauzei prin înlocuirea, de exemplu prin litere, a numelui persoanelor fizice menționate în cerere și prin ocultarea elementelor care ar putea permite identificarea acestor persoane. Ca urmare a utilizării generalizate a noilor tehnologii ale informației și comunicațiilor și în special a recurgerii la motoarele de căutare, o anonimizare efectuată după notificarea cererii de decizie preliminară persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statut și publicarea în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene a comunicării referitoare la cauza vizată este astfel lipsită de orice efect util.

22. În cazul în care instanța de trimitere dispune de o versiune nominală a cererii de decizie preliminară, care conține numele și coordonatele complete ale părților din litigiul principal, și de o versiune anonimizată a respectivei cereri, ea este invitată să transmită Curții cele două versiuni pentru a facilita examinarea cauzei de către Curte sau Tribunal.

Transmiterea către Curte a cererii de decizie preliminară și a dosarului de procedură națională

23. Cererea de decizie preliminară trebuie să fie datată și semnată, apoi transmisă grefei Curții, pe cale electronică sau prin poștă (Grefa Curții de Justiție, Rue du Fort Niedergrünewald, L-2925 Luxembourg). Pentru motive legate în special de necesitatea de a asigura o examinare rapidă a cauzei și o comunicare optimă cu instanța de trimitere, Curtea recomandă utilizarea de către aceasta din urmă a aplicației e-Curia. Modalitățile de acces la această aplicație, care permit depunerea și notificarea de acte de procedură pe cale electronică, precum și condițiile de utilizare a acestei aplicații pot fi consultate pe site-ul internet al instituției: CURIA – Procedura – Curtea de Justiție (europa.eu). Pentru a facilita examinarea cererilor de decizie preliminară de către Curte și Tribunal și în special traducerea lor în toate limbile oficiale ale Uniunii Europene, instanțele naționale sunt invitate ca, în afară de trimiterea versiunii originale a cererii de decizie preliminară prin e-Curia, să transmită o versiune editabilă a acestei cereri la adresa următoare: editable-versions@curia.europa.eu ([3]).

24. Cererea de decizie preliminară trebuie să parvină grefei împreună cu toate înscrisurile pertinente și utile pentru examinarea cauzei de către Curte sau Tribunal, în special coordonatele precise ale părților din litigiul principal și ale eventualilor lor reprezentanți, precum și dosarul cauzei principale sau o copie a acestuia. Acest dosar (sau copia lui) – care poate fi transmis pe cale electronică sau prin poștă – va fi păstrat la grefă pe toată durata procedurii în fața Curții sau a Tribunalului, unde, sub rezerva unor indicații contrare ale instanței de trimitere, va putea fi consultat de persoanele interesate prevăzute la articolul 23 din Statut.

Stabilirea de către Curte a instanței competente să se pronunțe cu privire la cererea de decizie preliminară

25. Deși, din motive de securitate juridică și de celeritate, toate cererile de decizie preliminară trebuie introduse în fața Curții, răspunsul la întrebările adresate de instanța de trimitere nu va fi dat în mod necesar de Curtea însăși, ci fie de către Curte, fie de către Tribunal, în funcție de obiectul cererii de decizie preliminară.

26. Astfel, după cum rezultă din articolul 50b primul paragraf din Statut, Tribunalul este competent să judece cererile de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE care se încadrează exclusiv în unul sau în mai multe dintre următoarele domenii specifice:

— sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată;

— accizele;

— Codul vamal;

— clasificarea tarifară a mărfurilor în Nomenclatura combinată;

— compensarea și asistența pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare sau a întârzierii ori a anulării serviciilor de transport;

— schema de comercializare a certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră.

Al doilea paragraf al aceluiași articol precizează totuși că Curtea de Justiție rămâne competentă să judece cererile de decizie preliminară care ridică chestiuni independente de interpretare a dreptului primar, a dreptului internațional public, a principiilor generale ale dreptului Uniunii sau a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Pentru acest motiv, fiecare cerere de decizie preliminară adresată Curții face obiectul unei analize prealabile, potrivit modalităților descrise mai jos, prevăzute la articolul 93a din Regulamentul de procedură al Curții.

([3]) Versiunea editabilă corespunde unui document redactat cu ajutorul unui program de prelucrare a textului precum Microsoft Word, OpenOffice Writer, Google Docs sau Pages. Spre deosebire de un program bazat pe imagine precum PDF, acest format editabil permite astfel exploatarea directă a textului în vederea utilizării sale în cadrul examinării cauzei, în special în etapa de traducere.

27. Dacă, după analizarea cererii de decizie preliminară, președintele Curții, asistat de vicepreședinte și de primul avocat general, apreciază că această cerere se încadrează exclusiv în unul sau în mai multe domenii specifice menționate la punctul anterior, el informează grefa cu privire la aceasta, iar grefa transmite de îndată cererea grefei Tribunalului. Cererea va fi înregistrată formal de acesta din urmă, iar procedura va continua în fața Tribunalului, în conformitate cu dispozițiile regulamentului său de procedură, identice în esență cu dispozițiile Regulamentului de procedură al Curții.

28. Dacă, în schimb, analiza prealabilă a cererii de decizie preliminară îi determină pe președinte, pe vicepreședinte și pe primul avocat general să aprecieze că, deși se încadrează în unul sau în mai multe domenii specifice, cererea privește și alte domenii sau ridică chestiuni independente de interpretare a dreptului primar, a dreptului internațional public, a principiilor generale ale dreptului Uniunii sau a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, această cerere este înaintată imediat reuniunii generale a Curții, la care participă toți judecătorii și avocații generali ai Curții, în vederea unei analize mai aprofundate. Dacă această analiză determină Curtea să aprecieze că cererea se încadrează exclusiv în unul sau în mai multe domenii specifice prevăzute la articolul 50b primul paragraf din Statut, această cerere este transmisă de îndată de grefa Curții grefei Tribunalului, iar procedura va continua în acest caz în fața acestei din urmă instanțe, în conformitate cu dispozițiile regulamentului său de procedură. În caz contrar, procedura va continua în fața Curții, în conformitate cu dispozițiile Regulamentului de procedură al Curții. Instanța de trimitere va fi bineînțeles informată imediat cu privire la rezultatul acestei analize de către grefa instanței vizate, care va deveni în acest caz interlocutorul său exclusiv.

29. În cazul în care constată că nu are competența să se pronunțe asupra unei cereri de decizie preliminară, Tribunalul trimite această cerere Curții prin ordonanță, conform articolului 54 al doilea paragraf din Statut. În temeiul articolului 256 alineatul (3) al doilea paragraf TFUE, Tribunalul poate de asemenea, în orice stadiu al procedurii, să decidă să trimită o cerere Curții dacă apreciază că aceasta necesită o decizie de principiu susceptibilă de a aduce atingere unității sau coerenței dreptului Uniunii. Instanța națională este informată imediat cu privire la trimitere.

Interacțiunile dintre trimiterea preliminară și procedura națională

30. Deși instanța națională rămâne competentă în ceea ce privește luarea de măsuri asigurătorii, mai ales în cadrul unei trimiteri în aprecierea validității, depunerea unei cereri de decizie preliminară determină totuși suspendarea procedurii naționale până la momentul la care Curtea sau Tribunalul se vor fi pronunțat.

31. Deși Curtea sau Tribunalul rămân în principiu sesizate cu o cerere de decizie preliminară atât timp cât aceasta nu a fost retrasă de instanța de trimitere, trebuie totuși avut în vedere rolul pe care Curtea și Tribunalul îl au în cadrul procedurii preliminare, și anume acela de a contribui la administrarea efectivă a justiției în statele membre, iar nu de a formula opinii consultative cu privire la chestiuni generale sau ipotetice. Întrucât procedura preliminară presupune ca un litigiu să fie în mod efectiv pendinte în fața instanței de trimitere, aceasta are datoria de a avertiza Curtea sau Tribunalul cu privire la orice incident procedural susceptibil să aibă o incidență asupra propriei sesizări și în special cu privire la orice desistare sau soluționare pe cale amiabilă a litigiului principal, precum și cu privire la orice alt incident care conduce la stingerea procesului. Instanța de trimitere trebuie de asemenea să informeze Curtea sau Tribunalul cu privire la eventuala adoptare a unei decizii date într-o cale de atac formulată împotriva deciziei de trimitere și la consecințele pe care aceasta le are asupra cererii de decizie preliminară. În vederea bunei desfășurări a procedurii preliminare și în special pentru a evita situația în care Curtea sau Tribunalul consacră timp și resurse unei cauze susceptibile să fie retrasă sau să rămână fără obiect, este necesar ca astfel de informații să fie comunicate Curții sau Tribunalului cât mai curând posibil.

32. În plus, se atrage atenția instanțelor naționale asupra faptului că retragerea unei cereri de decizie preliminară poate avea un efect asupra gestionării unor cauze similare de către instanța de trimitere. Atunci când soluționarea mai multor cauze pendinte în fața acesteia din urmă depinde de răspunsul pe care Curtea sau Tribunalul îl vor da la întrebările adresate de instanța de trimitere, este indicat ca ea să conexeze acele cauze înainte de a adresa cererea sa de decizie preliminară pentru a le permite Curții sau Tribunalului să răspundă la întrebările adresate în pofida unei eventuale retrageri a uneia sau a mai multe cauze.

Cheltuielile de judecată și asistența judiciară

33. Procedura preliminară în fața Curții și a Tribunalului este gratuită, iar acestea nu se pronunță asupra cheltuielilor de judecată ale părților din litigiul pendinte în fața instanței de trimitere. Sarcina de a se pronunța asupra acestui aspect revine acestei din urmă instanțe.

34. În cazul în care o parte din litigiul principal nu dispune de resurse suficiente, Curtea sau Tribunalul pot acorda acesteia din urmă asistență judiciară pentru acoperirea cheltuielilor, în special a celor de reprezentare, pe care ea le efectuează. Această asistență nu va putea fi însă acordată decât în ipoteza în care partea în cauză nu beneficiază deja de asistență judiciară pe plan național sau în măsura în care asistența menționată nu acoperă – sau acoperă numai parțial – cheltuielile efectuate în fața Curții sau a Tribunalului. Această parte este invitată în orice caz să transmită Curții sau Tribunalului toate informațiile și înscrisurile justificative care permit aprecierea stării sale materiale reale.

Desfășurarea procedurii în fața Curții sau a Tribunalului și măsurile luate ca urmare a deciziei lor de către instanța de trimitere

35. Pe toată durata procedurii, grefa Curții sau grefa Tribunalului păstrează legătura cu instanța de trimitere, căreia îi comunică o copie a tuturor actelor de procedură, precum și, dacă este cazul, cererile de precizări sau de lămuriri considerate necesare pentru a se răspunde în mod util la întrebările adresate de această instanță.

36. La finalul procedurii, care cuprinde, în principiu, o fază scrisă și o fază orală, Curtea sau Tribunalul se pronunță prin hotărâre asupra întrebărilor adresate de instanța de trimitere. Cu toate acestea, în anumite ipoteze, Curtea și Tribunalul pot fi puse în situația să se pronunțe asupra acestor întrebări fără parcurgerea unei faze orale sau chiar fără a solicita observațiile scrise ale persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statut. Această situație se regăsește, printre altele, atunci când întrebarea formulată cu titlu preliminar este identică cu o întrebare asupra căreia Curtea sau Tribunalul s-au pronunțat deja, atunci când răspunsul la o astfel de întrebare poate fi în mod clar dedus din jurisprudență sau nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile. În asemenea ipoteze, Curtea sau Tribunalul, în temeiul articolului 99 sau, respectiv, al articolului 226 din regulamentul lor de procedură, se vor pronunța rapid asupra întrebării formulate printr-o ordonanță motivată care are același domeniu și aceeași forță obligatorie ca o hotărâre.

37. După pronunțarea hotărârii sau semnarea ordonanței prin care se finalizează judecata, grefa instanței vizate transmite decizia prin care se finalizează judecata instanței de trimitere. Spre deosebire de hotărârile și ordonanțele Curții, hotărârile și ordonanțele Tribunalului își produc efectele în condițiile prevăzute la articolul 62b al doilea paragraf din Statut. Instanța de trimitere este rugată să informeze, după caz, Curtea sau Tribunalul cu privire la măsurile pe care le va lua ca urmare a acestei decizii în cauza principală. Instanța de trimitere este invitată să transmită decizia sa finală, menționând explicit numărul cauzei din fața Curții sau a Tribunalului, la următoarea adresă: Follow-up-DDP@curia.europa.eu.

Posibilitatea, excepțională, de reexaminare de către Curte a deciziei Tribunalului

38. După cum reiese din cuprinsul articolului 256 alineatul (3) al treilea paragraf TFUE, deciziile pronunțate de Tribunal în trimiteri preliminare pot face, în mod excepțional, obiectul unei reexaminări de către Curtea de Justiție, în condițiile și limitele prevăzute de Statut, în cazul în care există un risc serios pentru unitatea sau coerența dreptului Uniunii. Articolul 62 al doilea paragraf din Statut precizează în această privință că, în asemenea cazuri, propunerea de reexaminare a deciziei Tribunalului trebuie formulată de primul avocat general al Curții în termen de o lună de la pronunțarea acestei decizii, iar Curtea trebuie să se pronunțe asupra acestei propuneri și să decidă, în consecință, dacă este cazul sau nu să reexamineze decizia Tribunalului în termen de o lună de la prezentarea propunerii primului avocat general. Din coroborarea acestor dispoziții, precum și din articolul 62b al doilea paragraf din Statut rezultă că decizia Tribunalului nu are, așadar, un caracter definitiv decât la expirarea termenelor citate anterior sau, în cazul deschiderii efective a procedurii de reexaminare, la sfârșitul acestei proceduri, ale cărei modalități sunt descrise la articolele 194 și 195 din Regulamentul de procedură al Curții.

39. Cu toate acestea, întrucât procedura de reexaminare ar trebui să aibă un caracter excepțional, este necesar ca instanța de trimitere să fie informată cât mai rapid posibil în legătură cu o propunere (sau lipsa unei propuneri) de reexaminare a deciziei Tribunalului. Articolul 193a din Regulamentul de procedură al Curții prevede, așadar, informarea imediată a acestei instanțe în cazul lipsei unei propuneri de reexaminare, ceea ce va conferi deciziei Tribunalului un caracter definitiv. În caz contrar, această instanță va trebui să aștepte soluția Curții la propunerea primului avocat general – și, în eventualitatea unei soluții favorabile acestei propuneri, finalizarea procedurii de reexaminare – pentru a ști dacă Curtea confirmă decizia Tribunalului sau apreciază că aceasta aduce atingere unității sau coerenței dreptului Uniunii, caz în care răspunsul dat de Curte la chestiunile care fac obiectul reexaminării se va substitui celui dat de Tribunal.

II. **Dispoziții aplicabile cererilor de decizie preliminară care necesită o celeritate particulară**

40. În condițiile prevăzute la articolul 23a din Statut, precum și la articolele 105-114 din Regulamentul de procedură al Curții și la articolul 237 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, o trimitere preliminară poate, în anumite împrejurări, să fie judecată potrivit procedurii accelerate sau potrivit procedurii de urgență. Aplicarea acestor proceduri este decisă, după caz, de Curte sau de Tribunal pe baza prezentării de către instanța de trimitere a unei cereri distincte, motivate corespunzător, care stabilește împrejurările, de drept ori de fapt, care justifică aplicarea acestei sau a acestor proceduri sau, cu titlu excepțional, din oficiu, atunci când natura sau împrejurările proprii cauzei par să impună o asemenea măsură.

Condițiile de aplicare a procedurii accelerate și a procedurii de urgență

41. Potrivit articolului 105 din Regulamentul de procedură al Curții și articolului 237 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, o trimitere preliminară poate fi judecată potrivit procedurii accelerate, care derogă de la prevederile acestor regulamente, în cazul în care natura cauzei impune examinarea acesteia în termen scurt. Întrucât această procedură impune constrângeri importante tuturor actorilor din procedură, în special ansamblului statelor membre, chemați să depună observații, scrise sau orale, în termene mult mai scurte decât termenele obișnuite, aplicarea sa nu trebuie să fie solicitată decât în cazul în care împrejurări speciale demonstrează o situație de urgență care justifică pronunțarea rapidă a Curții sau a Tribunalului asupra întrebărilor adresate. Această situație se poate regăsi, printre altele, în cazul unor riscuri ridicate și iminente pentru sănătatea publică sau mediu, care pot fi prevenite printr-o decizie rapidă a Curții sau a Tribunalului, sau atunci când împrejurări speciale impun înlăturarea în cel mai scurt timp a unor incertitudini care afectează chestiuni fundamentale de drept constituțional național și de drept al Uniunii. În schimb, potrivit unei jurisprudențe constante, numărul important de persoane sau de situații juridice potențial vizate de decizia care trebuie să fie dată de instanța de trimitere după ce a sesizat Curtea cu titlu preliminar, existența unor mize economice importante sau obligația instanței de trimitere de a se pronunța rapid nu constituie în sine împrejurări excepționale susceptibile să justifice recurgerea la procedura accelerată.

42. Această constatare se impune cu atât mai mult în ceea ce privește procedura preliminară de urgență, prevăzută la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții. Această procedură, care nu se aplică decât la Curte și doar în domeniile reglementate de titlul V din partea a treia din TFUE, referitor la spațiul de libertate, securitate și justiție, presupune astfel constrângeri chiar și mai importante pentru actorii vizați, întrucât limitează numărul părților autorizate să depună observații scrise și permite, în cazuri de extremă urgență, să se omită complet faza scrisă a procedurii în fața Curții. Prin urmare, aplicarea acestei proceduri nu trebuie să fie solicitată decât în împrejurări în care este absolut necesară pronunțarea foarte rapidă a Curții asupra întrebărilor adresate de instanța de trimitere.

43. Fără a fi posibil să se enumere aici în mod exhaustiv asemenea împrejurări, mai ales din cauza caracterului variat și evolutiv al normelor dreptului Uniunii care reglementează spațiul de libertate, securitate și justiție, o instanță națională poate, de exemplu, să ia în considerare prezentarea unei cereri de aplicare a procedurii preliminare de urgență în cazul, prevăzut la articolul 267 al patrulea paragraf TFUE, al unei persoane deținute sau private de libertate, atunci când răspunsul la întrebarea adresată este determinant pentru aprecierea situației juridice a acelei persoane, sau cu ocazia unui litigiu privind autoritatea părintească ori stabilirea domiciliului copiilor de vârstă mică, în special atât timp cât soluționarea litigiului principal depinde de răspunsul la întrebarea preliminară, iar recurgerea la procedura obișnuită este susceptibilă să dăuneze serios, chiar iremediabil, relației dintre un copil și (unul dintre) părinții săi sau dezvoltării sale, precum și integrării

sale în mediul său familial și social. În schimb, simple interese economice, indiferent cât de importante și de legitime ar fi acestea, incertitudinea juridică ce afectează situația părților din cauza principală sau a altor părți din litigii similare, numărul important de persoane sau de situații juridice potențial vizate de decizia pe care instanța de trimitere trebuie să o dea după ce a sesizat Curtea cu titlu preliminar ori numărul important de cauze susceptibile să fie vizate de decizia Curții nu constituie în sine împrejurări susceptibile să justifice aplicarea procedurii preliminare de urgență.

Cererea de aplicare a procedurii accelerate sau a procedurii de urgență

44. Pentru a permite Curții sau Tribunalului să decidă rapid dacă se impune aplicarea procedurii accelerate sau a procedurii preliminare de urgență, cererea trebuie să expună cu exactitate împrejurările de drept și de fapt care demonstrează urgența și în special riscurile care pot apărea în cazul în care trimiterea este judecată potrivit procedurii obișnuite. În măsura în care este posibil, instanța de trimitere trebuie totodată să indice în mod succint punctul său de vedere cu privire la răspunsul care ar trebui dat la întrebările adresate. O asemenea precizare facilitează astfel adoptarea unei poziții de către părțile din litigiul principal și de către celelalte persoane interesate care participă la procedură și, prin urmare, contribuie la celeritatea procedurii.

45. Cererea de aplicare a procedurii accelerate sau a procedurii de urgență trebuie în orice caz să fie prezentată într-o formă lipsită de ambiguitate, care să permită grefei să constate imediat că dosarul impune o examinare specifică. În acest scop, instanța de trimitere este invitată să precizeze care dintre cele două proceduri este solicitată în speță și să menționeze în cerere articolul pertinent din regulamentul de procedură vizat (articolul 105 din Regulamentul de procedură al Curții sau articolul 237 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, referitor la procedura accelerată, ori articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții, referitor la procedura de urgență). Această mențiune trebuie să fie înscrisă într-un loc care să poată fi identificat în mod clar în decizia sa de trimitere sau într-o scrisoare separată a instanței de trimitere.

46. Referitor la decizia de trimitere însăși, caracterul succint al acesteia este și mai important într-o situație de urgență, întrucât contribuie la celeritatea procedurii.

Corespondența dintre Curte sau Tribunal, instanța de trimitere și părțile din litigiul principal

47. Instanța care formulează o cerere de aplicare a procedurii accelerate sau a procedurii de urgență este invitată să transmită această cerere, precum și decizia de trimitere însăși – însoțită de textul acesteia din urmă într-un format editabil – prin intermediul aplicației e-Curia sau prin e-mail (DDP-GreffeCour@curia.europa.eu).

48. Pentru a facilita comunicările ulterioare ale Curții sau Tribunalului atât cu instanța de trimitere, cât și cu părțile din litigiul principal, instanța de trimitere este de asemenea invitată să indice adresa sa de e-mail pe care Curtea sau Tribunalul vor putea să o utilizeze, precum și adresele de e-mail ale reprezentanților părților din litigiul principal.

ANEXĂ

Elementele esențiale ale unei cereri de decizie preliminară

Prezenta anexă amintește în mod sintetic principalele elemente care trebuie să figureze într-o cerere de decizie preliminară. Aceste elemente sunt urmate de indicarea punctelor din prezentele recomandări în care elementele menționate fac obiectul unor dezvoltări mai ample.

Indiferent dacă este transmisă pe cale electronică sau prin poștă, orice cerere de decizie preliminară trebuie să menționeze:

1. identitatea instanței aflate la originea trimiterii și, dacă este cazul, a camerei sau a completului de judecată competent (a se vedea în această privință punctele 3-7);
2. identitatea precisă a părților din litigiul principal și, dacă este cazul, a persoanelor care le reprezintă în fața instanței de trimitere (în ceea ce privește părțile din litigiul principal, a se vedea totuși punctele 21 și 22 din prezentele recomandări, referitoare la protecția datelor cu caracter personal);
3. obiectul litigiului principal și faptele pertinente (a se vedea punctul 15);
4. dispozițiile pertinente ale dreptului național și ale dreptului Uniunii (a se vedea punctele 15 și 16);
5. motivele care determină instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea sau la validitatea dreptului Uniunii (a se vedea punctele 8-11 și 15-18);
6. întrebările preliminare (a se vedea punctul 19) și, dacă este cazul;
7. necesitatea eventuală a unei examinări specifice a cererii legate, de exemplu, de celeritatea particulară cu care cererea trebuie să fie examinată de Curte sau Tribunal (a se vedea punctul 40 și următoarele).

Pe plan formal, cererile de decizie preliminară trebuie să fie dactilografiate, datate și semnate și să parvină grefei Curții, de preferință pe cale electronică, însoțite de toate înscrisurile utile și pertinente pentru examinarea cauzei (a se vedea în această privință punctele 20-24 din prezentele recomandări și, în ceea ce privește cererile care necesită o celeritate particulară, punctele 44-48).

Modalități de transmitere preconizate de Curte și de Tribunal

Pentru a garanta o comunicare optimă cu instanțele de trimitere, Curtea și Tribunalul recomandă utilizarea următoarelor modalități de transmitere:

1) Depunerea cererii de decizie preliminară (sau a altor înscrisuri pertinente legate de această cerere):

   — Originalul semnat al cererii de decizie preliminară (sau al celorlalte înscrisuri legate de această cerere): trimitere efectuată prin aplicația e-Curia. Modalitățile de acces la această aplicație, gratuită și securizată, precum și condițiile de utilizare a acesteia sunt disponibile la următoarea adresă: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_78957/ro/

   — Versiunea editabilă a cererii de decizie preliminară (sau a celorlalte înscrisuri legate de aceasta): editable-versions@curia.europa.eu

2) Trimiterea deciziei finale a instanței de trimitere (anonimizată, atunci când este necesar, în special în vederea unei afișări online), consecutivă deciziei Curții sau a Tribunalului date cu privire la cererea de decizie preliminară: Follow-up-DDP@curia.europa.eu